

UO'K: 811.161.1.133

**INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI FAUNA VA FLORA BILAN
IFODALANGAN PAREMALARNING QIYOSIY TAHLILI**

Rejapov Abdushukur Abdukarim o'gli

Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti

Xorijiy tillar kafedrasida assistenti

Annotatsiya: Ushbu ilmiy fauna va floraga oid atamalarning ishlatilishi, ularning ingliz va o'zbek tillardagi qiyosiy o'rganilishi haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: fauna, flora, tahlil, atama, fikr, tillarning o'zaro ta'siri, iboralar, lingvistik interferensiya, maqol.

**COMPARATIVE ANALYSIS OF PARAMEMS RELATING TO FAUNA
AND FLORA IN ENGLISH AND UZBEKISTAN**

Rejapov Abdushukur Abdukarim ugli

Assistant of the Department of Foreign Languages

Andijan Institute of Agriculture and Agrotechnologies

Abstract: Abstract: This scientific article presents information on the use of terms related to fauna and flora, their comparative study in English and Uzbek.

Key words: fauna, flora, analysis, term, idea, interaction of languages, idioms, linguistic interference, proverb.

**СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ПАРЕМ, КАСАЮЩИХСЯ ФАУНЫ И
ФЛОРЫ, НА АНГЛИЙСКОМ И УЗБЕКИСТАНСКОМ ЯЗЫКАХ**

Реджапов Абдушукур Абдукарим оглы

Ассистент кафедры иностранных языков

Андижанский институт сельского хозяйства и агротехнологий

Аннотация: В данной научной статье представлена информация об использовании терминов, связанных с фауной и флорой, а также их сравнительное изучение в английском и узбекском языках.

Ключевые слова: фауна, флора, анализ, термин, идея, взаимодействие языков, идиомы, языковая интерференция, пословица.

Kirish. O‘zbek va ingliz tilidagi fauna va floraga oid terminlar tizimini yaratish va tahlil qilish tilshunoslik va lingvistika mutaxassislari uchun muhim tajriba hisoblanadi. Bunday tadqiqotlar lug‘at zahirasi boyitishga, lingvistikadagi jarayonlar va hodisalarni tushunishga, o‘simlikshunoslik fani bilan tanishishga, unga oid atamalar xususiyatlarini o‘rganishga, ularning tuzilishi va qo‘llanish sohasini bilib olishga xizmat qiladi.

Terminologik tizim deganda ta‘riflarning tartibga solingan tuzilmasi tushuniladi. Atamalar tizimi maxsus, biron-bir sohaga yoki tarmoqqa oid adabiyotlar bilan ishlashda, muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. Terminologik bazani yaratish jarayoni bir nechta bosqichdan iborat: terminlarni tashkil etuvchi so‘zlarni ajratish, so‘z yasovchi usullardan foydalanish, olingan so‘zlarni mavzularga oid bloklarga taqsimlash, bazadagi elementlar mavzular bo‘yicha taqsimlangan jadvallarni tuzish.

Xalq maqollarida hayvon nomlari ya‘ni zoonimlarning qo‘llanilishi juda ko‘p uchraydi. Zoonimlar qo‘llangan maqollarning deyarli barchasida majoziy xarakter ifodalanadi. Hayvon obrazlarini keltirish orqali insonga xos xususiyatlar hayvonlar orqali ko‘rsatiladi, ya‘ni maqollarda keltirilgan ibratli fikr aynan maqolda keltirilgan hayvonga qarata emas, aksincha, insonlarga qarata aytiladi. Ko‘pincha, hayvonlar vositasida, salbiy xarakterli insonlarga dashnom beriladi, tanqid qilinadi. Har bir millatning o‘ziga xos xususiyatlarini namoyon qiluvchi maqollari mavjud. Biz ushbu kichik tadqiqotimizda o‘zbek va ingliz xalq maqollarini tuzilish hamda semantik jihatdan qiyosiy tahlil qilamiz.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Ushbu ilmiy maqolada Rasulova M.I., Shukurova Z.I. “Comparative typology of English, Uzbek and Russian languages” nomli maqolasidagi ingliz va o‘zbek tillarida terminlar bo‘yicha terminologik lug‘at tuzish tamoyillarining tadqiq jarayonida ushbu ayrim leksikografik prinsiplar qo‘llanilgani tahlil qilingan. B.X.Omonov ingliz va o‘zbek tillarida geologiyaga oid terminlarining qiyosiy tadqiqini o‘rgangan.

Tahlil va natijalar. Ingliz va o‘zbek tillarida o‘simlik va hayvonot dunyosiga oid frazeologik birliklar bu iboralarning har ikki tildagi ma’nolari va madaniy ma’nolarini o‘rganishni nazarda tutadi.

Zoonimlar qatnashgan maqollar ingliz tilida ham o‘zbek tilida ham ikki xil maqsadda, ya’ni salbiy jihatlarni yoritish yoki tarbiyaviy maqsadga yo‘naltirilganligi bilan ham birlashuvchi xususiyatga ega. Buni quyidagi maqollarning semantik tahlili orqali ham ko‘rib o‘tishimiz mumkin:

1. *“To kill two birds with one stone”* - “Bir o‘q bilan ikki qushni o‘ldirish”. Bu idiomaga bitta harakat bilan ikkita vazifa yoki maqsadga erishishni anglatadi. Bu samaradorlik va bir vaqtning o‘zida bir nechta maqsadlarga erishish g‘oyasini bildiradi.[5]
2. *“A snake in the grass”* - “ikki yuzlamachi, do‘st niqobi ostidagi dushman”. Bu ibora o‘zining haqiqiy niyatlarini yoki harakatlarini yashiradigan xiyonatkor yoki yolg‘onchi odamga ishora qiladi.

Ingliz va o‘zbek tillarida o‘simlik va hayvonot dunyosiga oid bu frazeologik birliklar mavhum fikr yoki kechinmalarni ifodalash uchun tabiat olamidanda olingan metafora va tasvirlardan foydalanadi. Semantik tahlil shuni ko‘rsatadiki, so‘zma-so‘z tarjimalar farq qilishi mumkin bo‘lsa-da, asosiy ma’nolar va madaniy uyushmalar ko‘pincha ikkala tilda o‘xshashdir. Ushbu mavzu bo‘yicha ko‘proq misollar:

1. *“To have butterflies in one's stomach.”* Bu ibora ko‘pincha muhim yoki hayajonli narsalarni kutayotganda asabiylashish yoki tashvishlanishni anglatadi. *“A leopard can't change its spots.”* Bu iborada odamning xarakteri yoki tabiati vaqt o‘tishi bilan o‘zgarmasligini anglatadi.
2. *“To be a lone wolf.”* Bu idiomaga mustaqil bo‘lishni afzal ko‘radigan va guruh yoki jamoaning bir qismi bo‘lishni yoqtirmaydigan odamni anglatadi.
3. *“To hold one's horses.”* Bu ibora sabr bilan kutishni va harakatga shoshilmaslikni anglatadi.

4. *“To sow the seeds”*: buning ma'nosi kelajakdagi natijalarga olib keladigan jarayon yoki harakatni boshlash yoki boshlash. Bu ibora qishloq xo'jaligida tuproqqa urug'larni ekish amaliyotiga tayanadi, ular oxir-oqibat o'simliklarga aylanadi. Bu metaforik tarzda kelajakda ijobiy natijalar beradigan harakatlar yoki rejalarni boshlashni anglatadi.
5. *“To be a night owl”*: Kech qoladigan yoki tunda faol bo'lishni afzal ko'radigan odam bo'lish. Bu ibora tungi qushlar bo'lgan boyqushlarning xatti-harakatlaridan foydalanib, tungi soatlarda eng faol va hushyor bo'lgan shaxslarni tasvirlaydi.
6. *“To bark up the wrong tree”*: O'z harakatlari yoki ayblovlarini noto'g'ri yo'nalishga yo'naltirish. Semantik tahlil: Bu iborada biror narsa yoki kimdir haqida noto'g'ri taxminlar yoki ayblovlar qo'yishni tasvirlash uchun noto'g'ri daraxtni nishonga olgan hurayotgan it tasviridan foydalaniladi. [5]

Hayvon obrazlari qatnashgan ingliz va o'zbek maqollarining har ikkala tildagi variantida har doim ham bir xil hayvonlar ifodalanmasligi mumkin. Yuqoridagi maqolda inglizcha variantda “dog”, ya'ni “it” ishlatilgan bo'lsa, o'zbekcha variantida “ilon” obrazidan foydalanilgan. Lekin bu o'zgarish bilan maqolning mazmuni o'zgarib qolmagan, har ikkalasida ham ehtiyotsizlik, e'tiborsizlik ma'nosi ifodalangan. O'zbek va ingliz xalq maqollarini solishtirib ko'rilganda “it”, “mushuk”, “baliq” zoonimlari nisbatan ko'proq uchraydi.

Xulosa. Xulosa o'rnida aytish mumkinki, o'simlik va hayvonot dunyosiga oid frazeologik birliklarning ingliz va o'zbek tillarida o'rganilishi til, madaniyat va tabiat dunyosi o'rtasidagi chuqur bog'liqlikni ochib berdi. Semantik tahlil va qiyosiy yondoshuv orqali murakkab ma'no va his-tuyg'ularni ifodalash uchun o'simlik va hayvonlar tasviriga tayangan idiomatik iboralarning boyligi va rang-barangligiga guvoh bo'ldik.

Paremik birliklarda qo'llangan zoonimlar ularning hududiy joylashuvi, milliy mentaliteti, diniy qarashlari bilan bog'liq holatda bir-biridan farqlanadi. Ammo semantik jihatdan bir xil ma'no ifodalaydiganlari ham talaygina.

Tilshunoslik nuqtai nazaridan tahlil etilganda, asosiy e`tibor paremalarning shakl xususiyatiga emas, balki semantikasiga qaratiladi. Hayvon nomlari turlicha bo`lishi mumkin, biroq ma`noviy jihatdan bir xil bo`lgan birliklar mavjud.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Авалиани Ю.Ю. Проблема фразеологической синонимии в современном языкознании (обзор литературы) / Ю.Ю. Авалиани, Л.И. Ройзензон. // Труды - Самарканд, 1963. - Вып. 132. - С. 110.
2. Usmonova Sh. Study of scientific technical transfusion in non-linguistic educational university. International journal. Moscow. 2019.
3. Egamberdiyeva D.U. Methods of using computer technology in the process of teaching English. International scientific journal. Economy and society. № 6(73) -s.: 2020.
4. Qodirova G.T. The use of computers to improve the professional level of teaching and learning//Economy and Society. № 6(73) -S.: 2020.
5. English Idioms in Use Intermediate: 62 Units of Vocabulary Reference and Practice McCarthy, Michael; O'Dell, Felicity Published by Cambridge University Press, 2017., – p. 78- 80.
6. Rejapov A. A. Relationship between learning content and motivation for learning a foreign language. //Economy And Society. № 4(95) -S.: 2022.
7. Nasretdinova Kh.T. The study of methods of developing creative thinking of students in a foreign language lesson//International scientific journal of Interpretation and researches, Issue9, Volume1. 169 p.
8. Амирова Т. А., Ольховиков Б. А., Рождественский Ю. В. Очерки по истории лингвистики. М., 1975.
9. Аракин В. Д. Сравнительная типология английского и русского языков. Л., 1979.
10. Бўронов Д.Ж. Инглиз ва ўзбек тиллари қиёсий грамматикаси. Тошкент, 1973.

11. Морфологическая типология и проблема классификации языков . М-Л., 1965.
12. Rasulova M.I., Shukurova Z.I. Comparative typology of English, Uzbek and Russian languages. Tashkent, 2017.